

N:o 10.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 April 1884, kl. 1 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 13 § 3 mom. Riksdagsordningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till Konstitutions-Utskottet hänvisad motion, N:o 140, har Herr *Nils Petersson* i Runtorp framställt förslag om ändring af bestämmelserna i 3 mom. af 13 § Riksdagsordningen. Nämnda lagrum, hvilket behandlar städernas rätt att utse ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, innehåller, såsom bekant, att i hvarje stad, som eger en folkmängd af tiotusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tiotusen, samt att öfriga städer skola första gången af Konungen, och derefter hvart tionde år af Kammaren, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman, och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sex tusen och högst tolf tusen. Herr Petersson föreslår, att dessa stadganden måtte utbytas mot följande:

»Antalet riksdagsmän i rikets samtliga städer med egen jurisdiktion bestämmes vid tredje riksdagen af hvarje valperiod för Andra Kammaren sålunda, att städernas riksdagsmän förhålla sig till landsbygdens såsom 5 till 13. Med den sålunda erhållna siffran delas städernas hela folkmängd enligt näst sista års folkmängdsuppgifter, hvarefter qvoten lägges till grund för riksdagsmännens antal i hvarje stad. De städer, som icke hafva nog stor befolkning att efter denna beräkningsgrund tillsätta en eller flere riksdagsmän, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda kretsar, som hvardera utse en riksdagsman.»

Motionären utgår från den uppfattningen, att den enda fullt rättvisa grunden för Andra Kammarens sammansättning egentligen vore den, att såväl landsbygden som städerna i samma förhållande valde riksdagsmän efter folkmängden. Från denna grundsats hade man enligt motionärens förmenande vid representationsförändringen afvikit af anledningar, åt hvilka ej kunde numera tillerkännas någon afsevärd betydelse. Också vore motionären mest benägen att förorda en sådan förändring, att folkmängdsnumerären likformigt för så väl stad som land toges till grund för valen. Han har dock velat inskränka sig till att söka bereda en rättelse i det efter hans åsigt från Riksdagsordningens ursprungliga mening afvikande förhållandet, att, genom den hastigare tillväxten af städernas folkmängd i jämförelse med landsbygdens, antalet af deras riksdagsmän inom Andra Kammaren ökades i större mån än antalet af landsbygdens. Representanterna för den senare utgjorde nu 142 mot 64 af städerna valda ombud, medan det ursprungliga i Riksdagsordningen afsedda förhållandet varit 130 till 50. Derest folkökningen i städerna fortginge hädanefter i samma mån som hittills, skulle inom fyrtio år städerna ega i afseende å befolkningens antal öfvervigt öfver landsbygden, men redan omkring år 1900 skulle antalet af deras riksdagsmän inom Andra Kammaren vara större än antalet af landets. Redan det närvarande tillståndet innebure en fullständig rubbning af det statsskick, som genom representationsförändringen skulle grundläggas, och om det än ej vore troligt, att städernas folkmängd skulle allt framgent ökas i lika mån som hittills, så skulle dock missförhållandet otvifvelaktigt tilltaga. Vid representationsförändringen hade man, efter det sätt hvarpå lagstiftarens mening af motionären tolkas, förutsett, att proportionen mellan städernas och landets ombud inom Andra Kammaren skulle för framtiden bibehålla sig oförändradt sådan, som den vid Riksdagsordningens första tillämpning uppkomme; och är det för att bereda en återgång till den ordning, hvilken i enlighet dermed skulle hafva från början åsyftats, som han föreslår ofvan anförda bestämmelser.

Utskottet vill närmast anmärka, hurusom motionärens förslag, långt ifrån att, så vidt Utskottet kan finna, innefatta ett förverkligande af hvad som vid Riksdagsordningens stiftande egentligen afsågs, i väsentlig mån afviker derifrån. Det låter sig ej med något fog påstå, att vid nämnda lags antagande lagstiftaren skulle hafva utgått från den förutsättningen, att antalsförhållandet mellan städernas och landsbygdens representanter skulle allt framgent komma att bibehålla sig oförändradt sådant, som det vid bestämmelsernas första tillämpning komme att ställa sig. Det anförande till

statsrådsprotokollet, som af motionären åberopats, lemnar intet stöd för ett dylikt påstående. Tvärtom förekommer deri uttryckligen, att efter det föreslagna sättet för valdistriktens ordnande skulle, *med afseende å dåvarande folkmängdsförhållanden*, komma att utses 130 representanter för landet och 50 för städerna. Det ligger för öfrigt i sakens egen natur, att någon tanke på orubbligheten af den i början uppkommande proportionen ej kan hafva varit vid stadgandenas uppställande bestämmande. Det måste hafva varit uppenbart, att med de i 13 § 3 mom. nu gifna bestämmelser förhållandet skulle komma att ändras till förmån för städerna, redan om städernas folkmängd tillväxte i *samma* mån som landsbygdens. Och föränderligheten af det till en början uppkommande antalsförhållandet måste antagas hafva varit för lagstiftaren så mycket mera påtaglig, som han säkerligen ej kan hafva förbisett det redan vid tiden för Riksdagsordningens antagande af statistiken intygade förhållandet, att städernas folkmängd tillväxte i högre mån än landsbygdens. Det visar sig alltså att förhållandena, sådana de nu äro, ingalunda kunna anses innebära, såsom motionären påstår, en rubbning i det statsskick, som representationsförändringen afsåg att grundlägga.

Motionens syfte att inskränka den städerna nu tillagda valrätt till Andra Kammaren saknar alltså det åberopade stödet att öfverensstämma med Riksdagsordningens ursprungliga och egentliga mening. Jemväl i andra delar synes motionärens framställning sakna giltighet.

Detta gäller framför allt om hans uppfattning, att den enda fullt rigtiga grunden för Andra Kammarens sammansättning vore den, enligt hvilken folkmängden likformigt för så väl stad som land toges till grund för valen, samt hans på denna uppfattning beroende antagande, att lagstiftaren allenast af någon numera ej afsevärd anledning afvikit från nämnda grundsats. Enligt Utskottets uppfattning tillkom den regel, enligt hvilken städerna skulle vara berättigade att välja representanter efter en lägre folkmängds-siffra än landsbygden, af det syftet, att inom Riksdagen så många särskilda samhällsförhållanden som möjligt måtte blifva representerade, och derigenom hvarje särskild fråga underkastad en, så vidt möjligt, allsidig och opartisk pröfning. För att kunna åt representationen förvärfva en sådan karakter fann man ändamålsenligt att tillägga städerna, som onekligen förete i afseende å verksamhetsarter och uppgifter en vida större mångfald än landsbygden, den jämförelsevis större valrätt, som nu tillkommer dem.

Klart är visserligen, att den siffra, enligt hvilken städernas större representationsrätt eger rum, är, såsom hvarje bestämning af dylik art, i viss mån godtycklig. Möjligt är, att, med nu gällande bestämmelser, Andra Kammaren kunde i framtiden blifva sammansatt på ett sätt, som motverkade bestämmelsernas syftemål. Något bestämdt omdöme härom tilltror sig Utskottet

dock ej att fälla, särskildt i betraktande deraf att, såsom motionären ock håller troligt, folkökningen inom städerna ej hädanefter torde komma att fortgå i samma mån som hittills. Skulle emellertid en framtida erfarenhet gifva vid handen, att missförhållanden verkligen förestode i följd af städernas ökade tillväxt, så vore då tiden för en begränsning inne. Att en begränsning, der den en gång kan finnas befogad, ej bör vidtagas genom fastställande en gång för alla af ett bestämdt förhållande mellan antalet af städernas och landsbygdens representanter, synes Utskottet vara otvifvelaktigt. För begränsningens genomförande torde kunna utfinnas andra sätt, mera öfverensstämmande med de allmänna grundtankar, å hvilka vårt representationssätt hvilar.

I enlighet med hvad Utskottet anfört, hemställer Utskottet,

att Herr Nils Peterssons förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 April 1884.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.

Reservationer:

af Herr *Rundbäck*;

af Herr *Farup*, med hvilken Herrar *Johanson* och *Bengtsson* instämt:
»Som ej med skäl antagas kan, att det varit hvarken slumpen eller godtycket, som uti Riksdagsordningens § 13 bestämt förhållandet mellan städernas och landsbygdens representationsrätt, helst denna rätt, i synnerhet med afseende å våra beklagliga och orättvisa skatteförhållanden, ostridligen innebär en maktfördelning mellan de olika intressena, och denna maktfördelning eller representationsrätt genom förhållandenas utveckling på sätt motionären påvisat blifvit i hög grad rubbad och med all sannolikhet fortfarande kommer

att än ytterliga rubbas till men för landsbygden, så måste jag reservera mig emot så väl Utskottets motivering som emot det slut hvartill, det kommit»;

af Herr *Wallenius*, med hvilken Herrar *Jönsson*, *Johnson* och *Borg* instämt: »Då jag icke kunnat förena mig om det slut, hvartill Utskottet kommit i förevarande fråga, så får jag deremot annäla min reservation».

Herrar *Norén* och *Jonus Andersson* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.
